

FARGER I TRONDHEIM

veileder for fargesetting av byens fasader

Forsidefoto viser Torget i Trondheim.
Foto: Glen Musk

OBS! Farger på skjerm og papir kan avvike fra fysiske
fargeprøver og hvordan vi opplever fargene på fasaden.

Veilederen er bestilt av Trondheim Kommune, og er et
forskningsarbeid ved NTNU.

Innledning og tekst om historiske farger er ved
Byantikvaren i Trondheim.

Utarbeidelse av Trondheimspaletten og analyser av
byens fargekarakteristikk er ved Kine Angelo, Institutt
for arkitektur og teknologi, Fakultet for arkitektur og
design, NTNU.

Innledning

De fleste byer har sin fargemessige egenart, også Trondheim. Byens farger har endret seg opp gjennom århundrene, både i takt med arkitektoniske idealer og impulser utenfra, men også som følge av tilgangen på materialer og produkter.

Denne veilederen baserer seg på flere kartlegginger og undersøkelser av byens farger, først og fremst slik byen har fremstått de siste tiårene. I noen sammenhenger har dette blitt kalt "Trondheimspaletten".

I veilederen vil typiske trekk ved fargene i Trondheim beskrives. Samtidig vil det gis generelle råd ved fargesetting. Illustrasjonene viser typiske fasadefarger og trekk for fargekombinasjoner, både for bygningsmiljø og enkeltbygninger.

Fasadefargene er viktige for opplevelsen av byrommene og byen som helhet. Farger gir også forskjellige bygninger, gateløp og bydeler karakter. Hvert enkelt hus bidrar til denne helheten, og alle som maler sine hus påvirker bybildet. Dette gjelder også fargen til fasadematerialer som stein, tegl, treverk og platekledning, eller overflatebehandlinger som maling, kalk eller puss.

Trondheims farger defineres ikke av én spesifikk stilart eller tidsepoke, men preges av jordfarger. Tradisjonelle jordfarger er også mer dempede enn nyere tids fargepigmenter.

Farger og fargekombinasjoner har vært nært knyttet til ulike stilideal. De tradisjonelle fargene var langt mer begrenset enn de vi har tilgang på i dag.

Likevel fremstår byens eldre bygninger som mangfoldige og fargerike fordi fargekombinasjonene har en rik variasjon. I byens gater, veier og bydeler finner vi mange arkitektoniske stilarter representert, og de bidrar til variasjon og identitet i bybildet. Trondheims rike historie har gitt byen material- og formvariasjon, både i størrelser, høyder og uttrykk.

Lenge ble helhetsbildet sikret gjennom den samtlende fargepaletten. I dag er det nærmest ubegrensede muligheter for bruk av materialer og farger. Fargene blir derfor enda viktigere, for å ivareta og videreutvikle byens identitet.

Flyfoto som viser utsnitt av byens farger i området rundt bryggerekken i Kjøpmannsgata, Bakklundet, Pappenheim og Møllenberg.
Foto: Geir Hageskal

Farger i det historiske Trondheim

Siden den tidligste bydannelsen fra om lag midten på 900-tallet, har Trondheim i hovedsak vært en treby. De eldste kjente bygningene på Nidarneset var énetasjes tømmerhus i laft, både i form av sjøbuer og bygårdsanlegg. Gjennom middelalderen utvikler bygningstypologiene seg, men laftehusene utgjorde kjernen i den private bebyggelsen. Et fellestrekk var at disse tømmerhusene ikke hadde kledning, kanskje var de behandlet med tjære?

På 1600- og 1700-tallet opplevde Trondheim stor vekst og økende rikdom, først og fremst som følge av bergverkene, tømmeret og fisket. De store handelshusene, med opphav fra sør i Danmark og nord i Tyskland, tok med seg impulser fra kontinentet. Gjennom perioden skjer det også store endringer i den trondhjemske byggeskikken.

Når de første trehusene blir malt i Trondheim er ukjent, men utover 16- og 1700-tallet blir malte yttervegger stadig mer vanlig, først på de mest kostbare husene, gradvis også på de mindre og enklere bygningene. Men, upanelte tømmerhus var ikke uvanlig til langt ut på 1800-tallet.

Det var ulike typer bindemiddel i de tidligste malingstypene; både fiskeoljer (tranmaling) og mel (komposisjonsmaling) var vanlig, sammen med linoljemaling, som var en dyrere maling. Naturlige pigmenter som oker, jernoksid, bensvart og brent umbra var mye brukt. Men, noen av pigmentene var spesielt dyre og

dermed også et statussymbol, som blyhvitt, berlinerblått og krom-oksidgrønt. Flere av de mest kostbare pigmentene var syntetisk fremstilt allerede fra tidlig 1800-tall.

Bebyggelsesstrukturen i byen utviklet seg videre, til det vi kan kalle "Trondheimsgården". Her lå bolighuset mot gate, med inngang gjennom et portrom til et indre gårdsrom, der de ulike uthusene var plassert i en u-form rundt det åpne gårdsrommet. Først var maling forbeholdt bolighuset mot gate, og det var her man brukte de dyreste pigmentene. Mot gårdsrommet, og på uthusbygningene, var trolig oker og jernoksid viktige pigmenter.

På våningshusene i Trondheim ble tradisjonen en flerdelt fargesetting. Ytterkledningen hadde egen farge, det samme hadde listverk og detaljer. Vinduene hadde helt frem til om lag 1920 nesten alltid en mørk tone, hvitt var forbeholdt de rikeste. I tillegg var det vanlig med en annen farge på dører og porter, så i praksis kan man snakke om en firedelt fargesetting, der fargene også skulle bidra til å bygge opp under de arkitektoniske elementene.

Når det gjelder bryggene og uthusbebyggelsen kan det se ut til at tradisjonen var litt annerledes og enklere. Her hadde vinduer og detaljer/listverk gjerne samme farge, men også her hadde portene en annen farge enn ytterkledningen.

Sommergården med uthusfløya mot Sommerveita omkring 1870. Uthuset har en mørkere farge med relativt homogene farger, i motsetning til paleet, som også da hadde en typisk firedeling av fargene. Foto: Marcus W Noodt, NTNU/UB.

Trondheim i kleber, kalk, stein og tegl

Selv om Trondheim først og fremst har vært en trehusby har murhus en lang tradisjon, både i form av stein- og teglkonstruksjoner. Særlig gjaldt dette kirkebyggene og bygninger knyttet til erkebiskop eller kongemakt. Vi vet at mange av de eldre murbygningene var hvitkalket, som et offersjikt (slitesjikt) for å hindre skader.

Etter at det ble innført murtvang i Midtbyen og på Bakklandet på 1840-tallet, ble alle nye bygg oppført i mur, først og fremst i pusset tegl, men også i eksponert tegl. Det kan se ut til at det var lite bruk av kalkfarger i pussen. Dette gjaldt også den store fremveksten av murleiegårder etter at murtvungen ble utvidet til å gjelde hele byen i 1899. De såkalte "gråbeinsgårdene" var i hovedsak umalt.

Både gjennom ungdomperioden og nyklassisismen på 1920-tallet kan det se ut til at de aller fleste murgårder var umalt. Først etter 2. verdenskrig ble maling vanlig, og i dag er de eldste murgårdene kun unntaksvis umalt.

Siden slutten av 1600-tallet kan man trygt si at Trondheim har vært en fargerik by, med et bredt spekter av farger, som har skiftet etter som motene har endret seg. Det er grunn til å tro at det har vært brukt mye dempede jordfarger i Trondheim, men at detaljer og

Jon Raudes gate 9 (1904) på Lademoen var opprinnelig pusset og umalt, men fikk maling for mange tiår siden. I 2023 ble gården fargesatt på nytt av byantikvaren. Foto: Alex Booker.

dører hadde farger med dyrere pigmenter. Særlig trehusbebyggelsen har hatt en tydelig fargegrammatikk, med en tre- eller firedelt fargesetting.

Utsnitt fra Arne E. Holms forslag til fargesetting av Munkegata, mai 1990. Fra Byantikvarens arkiv.

Fargesetting i nyere tid

Særlig siden 1970-tallet har det blitt jobbet aktivt og systematisk med å fargesette byen, dels med utgangspunkt i datidens NTH (NTNU). Her må arbeidet til professor Arne E. Holm understrekes. Holm m.fl. fikk gjennomført mange fargeundersøkelser og lagde forslag til fargesetting av en rekke gårder i Midtbyen. Hans fargesetting av empirekvartalet i Munkegata fikk A. C. Houens pris i 1983.

I motsetning til eksempelvis Røros, der man har jobbet med fargeundersøkelser i mange tiår, har vi likevel ikke det samme vitenskapelige grunnlaget for å si noe om den historiske fargebruken i Trondheim. Gjennom de siste snart 50 år har byantikvaren fargesatt mye i det historiske sentrum og i sentrale kulturmiljø. Her

har det vært lagt vekt på bruk av jordfarger innenfor en tradisjonell komposisjon med 2-4 farger.

I dag anbefales det diffusjonsåpne malinger både på mur og trehus. På mur anbefales kalkmaling eller silikatmaling og på trekledning anbefales tradisjonell linoljemaling.

I de siste årene har NTNU på nytt tatt tak i byens fargesetting, med en systematisk kartlegging av eksisterende farger i bybildet. Det er dette som nå blir omtalt som "Trondheimsfargesettet". Arbeidet har vært viktig, også fordi det har gitt økt oppmerksomhet omkring betydningen av farger og fargebruk, både i historiske miljøer og på nybygg. Kartleggingen baserer seg på dagens fargetradisjoner i Trondheim.

Byantikvaren gir i dag mange råd om farger, der både eiers ønsker, historiske farger og balansen i nabolaget spiller inn når det velges farge. I enkelte tilfeller gjøres også en enkel fargeundersøkelse. Byantikvaren jobber også med helhetlig fargesetting av enkelte områder, blant annet med en fargeplan for bryggene i Kjøpmannsgata.

Fra byantikvarens side har det vært ønskelig å opprettholde variasjon og unngå at hele gatestrekk blir hvite eller grå. Det å jobbe med historiske referanser, med tydelig artikulering av farger og fargekomposisjon, er også viktig, og de tradisjonelle dempede jordfargene står seg fremdeles godt i det kalde lyset, så langt mot nord.

Jenssengårdene i Kjøpmannsgata 40-42, fargesatt av daværende byantikvaren Gunnar Houen på 1980-tallet. Foto: Alex Booker.

Trondheim er fremdeles en fargerik by, selv om trendene de siste tiårene har vært mot hvitt og grått. Likevel er det store forskjeller mellom de ulike bydelene, også på hvor bevisst det har vært jobbet med helhetlig fargesetting.

Men uansett om ønsket er å bevare eller gjeninnføre historiske farger, eller man skal fargesette på nytt, kan det hjelpe å se på hvilke farger som preger byen i dag og hvilke grep vi kan ta med oss som kan styrke byens særpreg videre.

Lademoen stasjon (1904-05) fikk i 2022 tilbakeført sine detaljer og ny fargesetting. Jugendbebyggelsen hadde gjerne en dempet og relativt lys fargesetting. Fargene er satt av byantikvaren. Foto: Alex Booker.

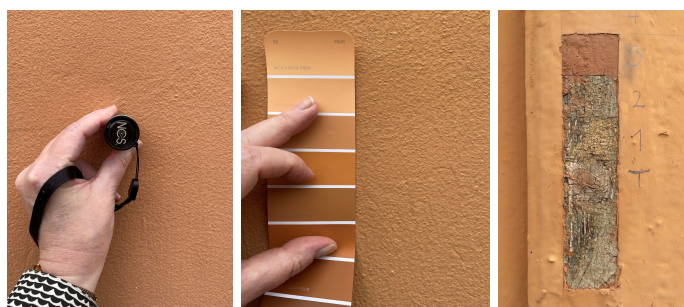
Kan vi snakke om en egen “Trondheimspalett?”

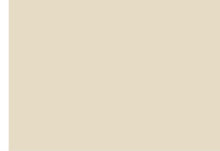
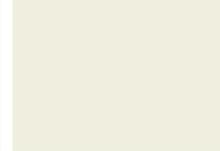
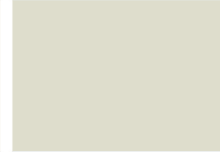
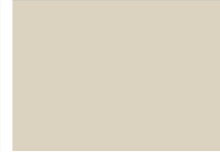
Kartleggingen de siste ti årene har bidratt til å finne typiske trekk ved byens mangfold av farger. Fargene er målt i NCS, og gjengitt i nærmeste standardiserte NCS-kode. Selv om kartleggingen baserer seg på fargeregistreringer på fasader i nyere tid viser pigmentundersøkelser og sammenligninger med tradisjonelle farger at dagens fasader i stor grad fremdeles domineres av jordfargene. Noen innslag av farger fra nyere tids pigmenter forekommer, eksempelvis den klarere guléfargen vi av og til finner på små trehus.

Fargene i illustrasjonen på neste side viser kun et lite utvalg av de mest typiske fasadefargene som egner seg i Trondheim; fra de mest fargesterke nyansene til de mer dempede, og fra de lyseste til de mørkeste nyansene. Derimot er det viktig å vite at i spennet mellom fargene vist i paletten finnes det også mange flere nyanser vi kan bruke til å fargesette byen vår med.

Fargene vist her er representative for egenfarger hos fasadematerialer som stein og tegl, og for fasader i tre og mur som har overflatebehandlinger som maling og puss.

Hensikten med fargepalettene er å skape trygghet for den som skal fargesette byens bygninger, samt sikre at byens fargemessige egenart ivaretas fremover.

					
S 2040-Y20R	S 2030-Y10R	S 2020-Y10R	S 1510-Y20R	S 1005-Y20R	S 0502-Y20R
					
S 2030-Y20R	S 2030-Y30R	S 2020-Y20R	S 1515-Y20R	S 1510-Y30R	S 1002-Y20R
					
S 3040-Y20R	S 3030-Y30R	S 3020-Y20R	S 3010-Y20R	S 2010-Y20R	S 1505-Y20R
					
S 4030-Y30R	S 4030-Y20R	S 4020-Y20R	S 4010-Y10R	S 2010-Y10R	S 2005-Y20R
					
S 4030-Y50R	S 4020-Y40R	S 4020-Y30R	S 4010-Y30R	S 3010-G90Y	S 1505-G50Y
					
S 4030-Y60R	S 3020-Y70R	S 3020-Y60R	S 4010-Y10R	S 3005-G80Y	S 3005-G
					
S 4030-Y70R	S 3020-Y80R	S 3010-Y70R	S 4010-Y30R	S 4010-Y20R	S 3010-G50Y
					
S 4020-Y80R	S 4020-Y60R	S 4010-Y50R	S 4010-G70Y	S 4020-G70Y	S 5010-G30Y
					
S 4030-Y80R	S 5030-Y80R	S 6020-Y80R	S 6005-G50Y	S 6010-G50Y	S 6020-G50Y
					
S 4550-Y80R	S 5040-Y80R	S 7010-Y90R	S 7005-G50Y	S 7010-G50Y	S 6020-G30Y

Farger i Trondheim i dag

Trondheimspaletten gir en oversikt over hvilke farger som preger byen som helhet, men det er gjerne hvilke utvalg av fargene som karakteriserer de ulike bydelene. Det skilles også mellom tre- og murfarger, der større murgårder gjerne har lysere og mindre fargesterke farger enn de mindre trehusene.

Strøkskarakter

I områdene i og rundt det historiske sentrum er farger fra gult og rødt det mest dominerende, i er et rikt mangfold av kulørtone, fra okergul og rødgul mellom-oker til gulrød tegl og rød jerndioksid, i forskjellige nyanser og lyshetsgrader. Her finner vi også hvite og grønne hus, mens blått er et sjeldent innslag og forekommer først og fremst på bygningsdetaljer.

Fargenes største mangfoldet av farger er tydeligst i det historiske sentrum, mens andre byområder i preges av et utvalg av fargene. Eldre bydeler med industri domineres gjerne av rød tegl, og boligstrøk har ofte nyansevariasjoner av hvite, gule og røde hus. Farger som i sentrum virker fremmede kan fungere i andre bygningsmiljø; eksempelvis brunbeisete bolighus opp mot åsside og skog.

Gateløp

I gateløpene er variasjoner av arkitektoniske uttrykk viktig for særpreg, tilhørighet og orientering. Fargevariasjon og hvordan fargene settes sammen bidrar til

å skape ulike uttrykk og rytmer i gateløpene, og typisk for Trondheim er at hus møter hverandre i farge- og nyansekontrast. Fargesterke bygninger står gjerne ved siden av mer dempet nabobygninger, og fasader med lyse farger står sammen med fasader i mørkere farger.

I gater med bygninger som er mer like i form og materialer, som Bakklandets og Møllenbergs trehusbebyggelse, tåles større fargevariasjon. I gater med større form- og materialvariasjon kan fargene bidra til å balansere forskjellene i volum til et mer helhetlig uttrykk.

Trehuspalett og murhuspalett

I Trondheim har vi områder med sammenhengende trehus og vi har gateløp med sammenhengende murbygninger, men mer typisk er områder og gateløp med både trehus og murgårder side om side. De mindre trehusene har historisk sett hatt sterkere farger enn de større murgårdene, som et resultat av de forskjellige bindemidlene som er egnet til tre og til mur.

Visuelt sett bidrar dette til en balanse mellom volumforskjellene i bybildet, og noe vi i større grad ønsker å videreføre i byens videre utvikling med fortetting og nybygg. De mer fargesterke og dype fargene bør brukes på bygningsselementer og mindre bygningsvolum, mens større bygningsvolum kan ha mer dempede farger for balanse og helhet i bybilde.

Typiske murfarger for større bygårder er ofte lysere og mindre fargesterke.

Typiske trefarger for mindre trehus med det karakteristiske "sortstikket".

Hovedfarge og sekundære farger

Med *hovedfarge* menes her fargen på en bygnings kledning, og *sekundære farger* er de vi finner på dører, vinduer og andre bygningselementer i fasaden. Selv om det er hovedfargen vi gjerne snakker om når vi beskriver husets farge, påvirkes vår opplevelse av fasadens helhetlige uttrykk mye av de sekundære fargene. En fasade med dempet hovedfarge kan løftes betydelig av fargene på dører og vinduer, og en kraftfull hovedfarge kan likeledes roes ned i samspill med mer dempede farger.

Fargenes egenskaper er et flott verktøy å bruke for å fremheve en bygnings utforming, og i gateløp kan fargene på de forskjellige bygningene sammen skape forskjellige gaterytmer. Gule, røde eller sterke farger oppleves mer iøynefallende og aktive, og grønne, blå eller mer dempede farger oppleves mer tilbaketrukket og passive. Gode fargekombinasjoner kan skape dynamikk og liv, men også ro og samspill.

En tommelfingerregel for bruk av farger i en fasade er at mørkere eller mer passive farger på vinduer trekker seg tilbake fra hovedfargen, mens lysere, sterkere eller mer aktive farger på vindusomrammingen gjør at de oppleves å legge seg foran hovedfargen. Dører kan ha en farge som trekker oppmerksomheten gjennom kontrast mot fasadens øvrige farger, mens porter kan ha farger som er mindre synlige.

Takfarger kalles ofte den femte fasaden, og bidrar mye til opplevelsen av byens fasader, både fra gateplan på mindre bygninger og når vi ser utover byen fra høyden. I Trondheim har rødlig tegl og grålige skiferfarger vært fremtredende.

Hva virker inn på vår fargeopplevelse?

Uten erfaring eller grunnleggende kunnskap kan det for mange virke overveldende å fargesette en hel bygning. En fargeprøve man ser på inne i butikken vil gi et annet resultat enn det man så for seg. Fargeprøver er som oftest små og har en annen materialitet enn de store flatene på fasaden. Vi ser på dem under helt andre lysforhold, og fargeprøven påvirkes av andre farger enn fargene i omgivelsene fasaden står i.

For bedre inntrykk av hvordan farger vil fremstå på en fasade hjelper det å lage større fargeprøver man kan flytte på, og gjerne med lignende materialitet som fasaden. Tommelfingerregelen er at fasadefarger alltid vil oppleves lysere og mer fargesterke enn fargeprøven, men hvor mye avhenger at glans og tekstur.

Omgivelsesfarger

Alle farger påvirkes av fargene de sees sammen med. Dette gjelder både for omgivelsene rundt huset, i naturen rundt og på de nærliggende bygningene. Fargene på bygningselementer vil også oppleves forskjellig gitt hvilken kledningsfargen bygningen har.

Eksempelvis, så kan en dempet, rød nyanse oppleves fargesvak sett opp mot en mer fargesterk farge, men den oppleves fargesterk om den ses sammen med en mer fargesvak farge. Likeledes vil fargens kulørtone endre seg ut fra hvilke fargetoner den ses sammen med.

Det er derfor viktig å ta fargevalg ut fra hvordan fargene i fasaden oppleves sammen, og ikke hver for seg. Her kan man bruke byen og få tips fra de mange flotte bygningene vi har. Ser du en god fargekombinasjon, kan dette være et godt utgangspunkt.

Lysforhold

Farger påvirkes alltid av lysforholdene. I Trondheim har det indirekte, blå himmellyset størst innvirkning på hvordan vi opplever fasadefarger. Byen er anlagt mot nord, og nordvendte fasader får sjelden direkte sollys fra øst og vest. Vi har også overskyet vær halvparten av året, og på disse dagene vil alle byens fasader påvirkes av det blå himmellyset, uansett orientering. Det er derfor viktig å se fasadeprøvene ute før man velger, i riktig orientering, når det er sol og når det er overskyet.

Fargens materialitet

Materialenes tekstur og glans påvirker fargeopplevelsen gjennom hvordan det sprer lyset. Dette gjelder også for overflatebehandlinger som maling og puss, som også har forskjellig materialitet.

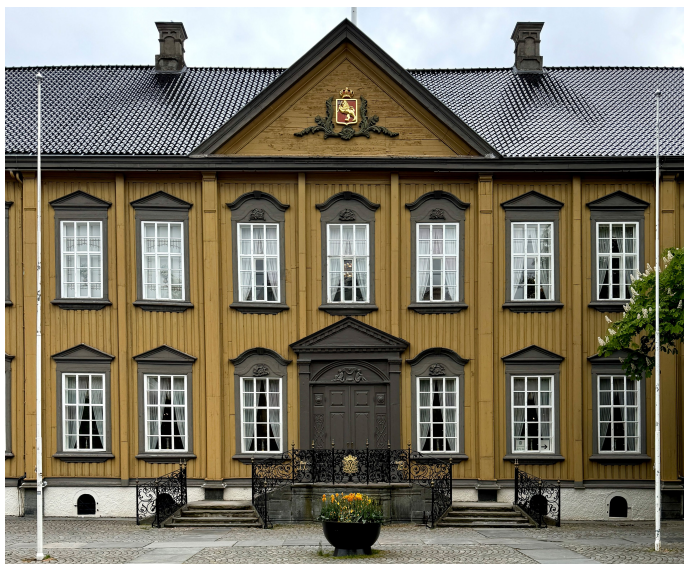
Hvis det er vanskelig å skaffe fargeprøver som har noe lik materialitet som fasadematerialet i tekstur og glans, ta høyde for at dette påvirker opplevelsen. En god tommelfingerregel er at glatte overflater og mer glans gir sterkere fargeopplevelse, mens mer tekstur og matthet vil dempe fargeopplevelsen.

Illustrasjonene av gateløp med større murgårder (forrige side) og mindre trehus (under) viser eksempler på typiske fargevariasjoner, både i hver enkelt fasade og mellom bygningene i gaten. Hovedfarger som er mer dempede ligger mellom mer livlige hovedfarger. Sekundære farger på dører og vinduer bidrar til å løfte de dempede hovedfargene, eller de kan roe ned sterkere hovedfarger. Illustrasjoner: Bjørg Helene Andorsen og Kine Angelo

Bildekollasjen viser et utvalg av Trondheims mange, flotte dører. Foto: Kine Angelo.

Stiftsgårdens hovedfarge i nærmeste standard NCS: S 4030-Y20R

Opplevd farge i overskyet vær

Opplevd farge i direkte sollys

Bildene av Stiftsgården er tatt samme dag, i overskyet vær og i direkte sollys. Foto: Alex Booker.

Nominelle og opplevde farger

Den nominelle fargen refererer til fargen en overflate faktisk har, i motsetning til den opplevde fargen som vil påvirkes av lysforhold, materialitet og omgivelser. Eksempelvis, så ligger de fleste røde bryggene i Trondheim i området rundt NCS S 5040-Y80R. De fremstår klart røde når vi opplever dem i bybildet, mens på en liten fargeprøve kan fargen fremstå både blass og mørk.

Veilederens fargepaletter og illustrasjoner viser de nominelle fargene som fasadene har, mens bildene viser opplevde farger. Husk tommelfingerregelen at alle farger blir lysere og mer fargesterke på større flater og når vi ser dem i dagslys.

Typisk jerndioksidrød: NCS S 5040-Y80R

Bryggerekka i Trondheim, i innfallende sollys fra sør. Foto: Alex Booker.

Farger “utenom” Trondheimsaletten

Som oftes brukes fargene i Trondheimsaletten også på vinduer, dører og andre fasadeelementer, men her kan man også finne farger som ligger utenom paletten for hovedfarger. Vindusfarger avviker sjeldnere fra Trondheimsaletten enn dørfarger, som ofte har en mer kontrasterende farge enn fasadens øvrige farge-setting.

Disse fargene er gjerne mørke, rødbrune farger som etterligner edlere tresorter, men også mørke tradisjonsfarger fra dyrere pigmenter og som vi i dag kjenner ved navn som *grønn umbra*, *herregårds-* og *vogn-grønn*, og de blå *ultramarin*, *berlinerblå* og *bondeblå*.

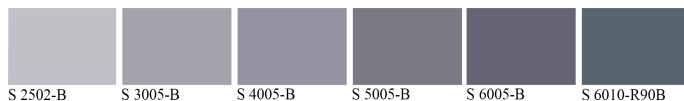

Blå farger på fasader

I Trondheim finner vi hovedsakelig de blå fargene på dører, der de står i flott kontrast til hovedfargene i gule, røde og grønne nyanser. Typisk trekk for blå hovedfarger er at de er svært svakt kulørte. Det skal ikke mye tilslag av blått til for at fargen skal oppleves blålige i dagslys, spesielt her i nord.

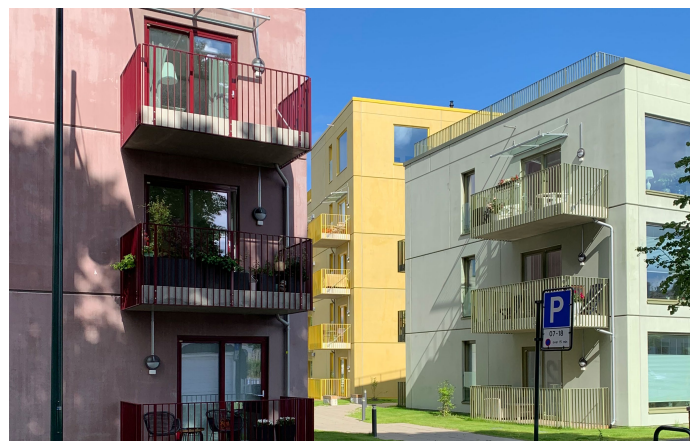
Blå fasader forekommer også på noen bygninger som i nyere tid har blitt fargesatt blå, spesielt murgårder fargesatt ved begynnelsen av 1900-tallet.

For videreføring av byens typiske fargepalett anbefales det at de blå fargene holdes til bygningsdetaljer.

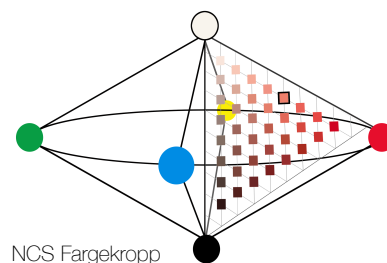

Eksempler på mer stedstilpasset fargesetting, i nyere tids materialer og formuttrykk: Lerkendal Studentby, Skibnes Arkitekter AS. Josefinesvingen, Agraff Arkitektur AS. Leangenbukta, Pir II, Lund Hagem og Odd Thommesen AS. Holtermanns veg 1-13, Pir II, Voll Arkitekter og Mad Arkitekter. Magnus den Godes gate, TAG Arkitekter. Foto: Alex Booker.

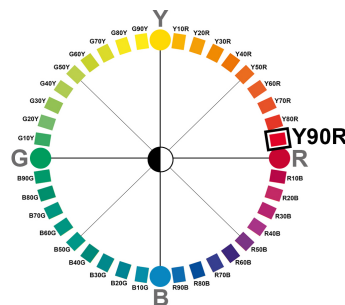

NCS systemforklaring

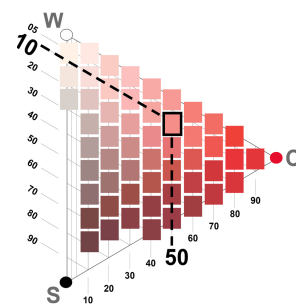
I veilederen beskrives farger ut fra NCS-systemet, som er et fargereferansesystem basert på hvordan vi ser og karakteriserer farger. I motsetning til mange andre systemer forteller NCS-koden hvilke egenskaper fargen har, og ikke hvordan de blandes eller produseres. Systemet er en tredimensjonal fargemodell der fargekroppen består av en horisontal fargesirkel og vertikale fargetriangler. Systemets fargekropp viser her fargesirkelen og et av de 40 fargetriangelene.

NCS Fargekropp

NCS Fargesirkel

NCS Fargetriangel

Kulørtone

Fargesirkelen er delt inn i kvadrater og beskriver hvordan en farges kulørtone forholder seg til enten gul og rød, rød og blå, blå og grønn, eller grønn og gul. Hvert kvadrat i sirkelen er delt i 100 like trinn.

Figuren viser kulørtonen Y90R.

Nyanse

Hver kulørtone har et triangel som beskriver fargestyrke og lyshet. Fargetriangelet er delt inn i 100 like trinn, der nyansen er angitt mellom maksimal kulørthet (C), hvithet (W) og sorthet (S).

Figuren viser nyansen 1050.

NCS S 1050 - Y90R
STANDARD (S) (C)
NYANSE KULØRTONE

Standardiserte farger

NCS har 2050 standardiserte farger i systemet, og som man finner i verktøyer som NCS fargevifte og fargeskannerne. De fleste standardiserte farger har runde tall, slik som eksempelet NCS S 1050-Y50R, og standardiserte farger betegnes med S (standard) foran tallkoden.

NCS-koden

NCS-koden beskriver hvilke egenskaper fargen har og hvor i NCS-systemet fargens kulørtone og nyanse ligger. Tallkoden beskriver alltid nyansen først, der de to første tallene angir sortheten og de to siste tallene angir kulørtheten. Til slutt angis kulørtonen.

Eksempelet viser en standard fargekode, med en nyanse som har 10% sorthet og 50% kulørthet, der kulørtonen ligger 90% mot rødt i kvadratet mellom gul (Y) og rød (R).

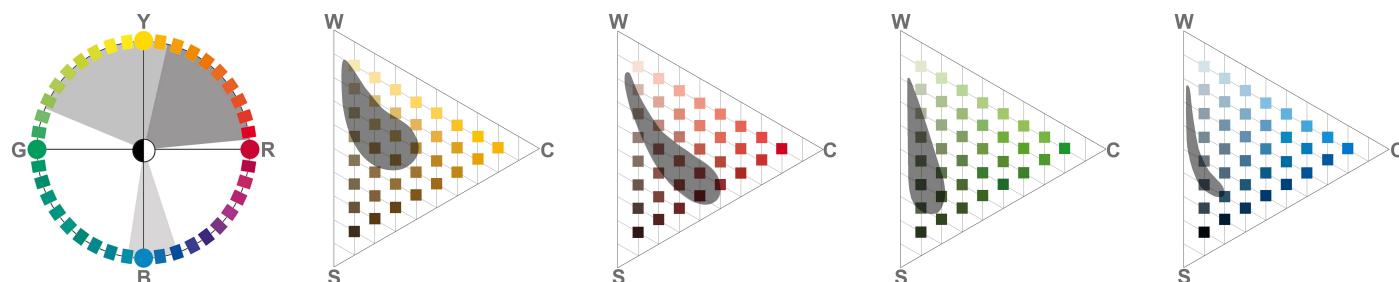
Ustandardiserte farger

2050 farger kan virke mye, og det kan se ut som om det er små hopp mellom hver farge i fargeviften. Men om vi tenker på at mennesker kan skjelne mellom millioner av fargenyanser, og at vi har pigmenter til å lage utallige fargevariasjoner, så kan vi ikke begrense oss til standard utvalg. Da får vi også en begrenset bypalett.

Det finnes mange farger på markedet som ligger imellom alle de standardiserte fargene i NCS-systemet, og som er baskert på tradisjonelle resepter som ennå

er populære og i bruk over hele landet. Disse kan ofte finnes hos malingsforhandlerne eller blandes hos en kyndig malermester. Ustandardiserte farger betegnes uten S foran tallkoden, med tall som ligger imellom de standardiserte, eksempelvis *Jotun Grønn Umbra* NCS 7310-G57Y.

Det er defor ønskelig å ikke la seg begrense til fargekoder angitt i veilederen, men bruke alle fargene vi har til rådighet i byens palett.

Trondheims fargerom - eksempel på hvordan NCS-systemet kan brukes ved fargeanalyse for å illustrere byens fargerom, der man kan finne byens mest typiske farger for hovedfarge på fasaden.

Trondheimsfargene

Veilederen er her oppsummert i hva man bør tenke på når man ønsker å bevare eller gjeninnføre historiske fasadefarger, eller man skal fargesette en ny fasade i Trondheim. Alle som fargesetter en fasade bidrar til byens helhetlige uttrykk og inntrykk, enten det er for byens innbyggere eller de som kommer på besøk. Det kan derfor være hensiktsmessig å starte med å bli kjent med bygningsmiljøet en fasade står i før man konkret går inn på hvilke farger som kan passe til selve bygningen.

Bygningsmiljøet

Hvilken strøkskarakter er bygningen en del av, og hvordan kan bygningens fasade bidra i gateløpet som helhet? Strøkskarakter kan variere i forskjellige deler av byen, og kan gi et godt utgangspunkt for videre fargevalg.

I Trondheim møter hus hverandre i farge- og nyansekontrast. Fargesterke bygninger står gjerne ved siden av mer dempet nabobygninger, og fasader med lyse farger står sammen med fasader i mørkere farger. Mindre bygninger har sterkere farger enn større, og gir balanse mellom volumforskjellene i bybildet.

Bygningen

Har bygningen verneklasse eller en stilart som gir føringer for hvilke farger som bør brukes?

Hvordan kan fargene sammen gi et helhetlig uttrykk i fasaden? En bygnings hovedfarge kan løftes eller dempes av de sekundære fargene på bygningselementer. Vindu kan være en mer tilbaketrukket farge enn veggen, og vindusomramming kan være mer fremtredende. Dører har gjerne en kontrasterende farge til øvrige farger.

Trondheimsfargene

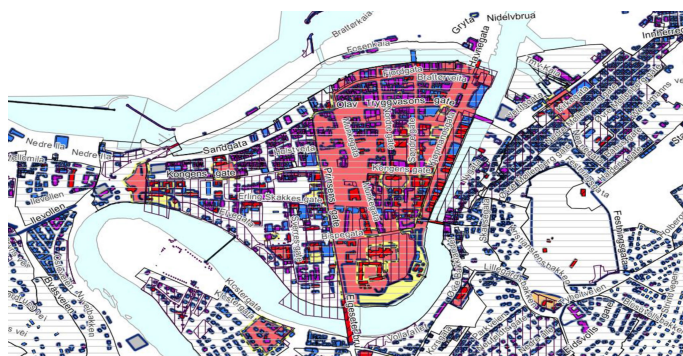
Bypaletten domineres av de mer dempede jordfargene i et mangfold av nyanser mellom gult og rødt, og med innslag av hvite og grønne farger. Det anbefales at blå farger beholdes bygningsdetaljer.

TRONDHEIM KOMMUNE
Tråanten tjelte

Hensynssoner: <https://www.trondheim.kommune.no/tema/bygg-kart-og-eiendom/bygging/byantikvaren/aktuelle-verneplaner-og--bestemmelser/hensynssoner-kulturmiljo-i-kommuneplanens-arealdel/>

Kulturminnekartet: <https://www.trondheim.kommune.no/tema/bygg-kart-og-eiendom/bygging/byantikvaren/aktsomhetskart-kulturminner/>

Tegnforklaring

- Freda bygning
- A: Svært høy antikvarisk verdi
- B: Høy antikvarisk verdi
- C: Antikvarisk verdi
- Bevaringsområde i reguleringsplan
- Hensynssone i Kommuneplanens arealdel